

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

נח.

רבינו גרשום

למדורה. שישבין סביבה קירות כך מניח גלוי מכאן ומכאן ומקף קירות סביב המפה: כל שאין תחתיה אלא מנלין בימות החמה. לפי שבמות החמה שאין טיט נעלין מעלין ומשמרין הסנדלין עד לימות הגשמים ואזן סנדלין יהיו מונחין תחתיהן בימות החמה ולא יותר. וכן בימות הגשמים [משמרין] המנעלים לפי שאסור להניח אובלין ומשקין וכלים אחרים תחת המטה מפני שרוח רעה שורה עליהן: ושל ע"ה. שאינו מקפיד מניח הכל תחת מטהו ורומה לאצור בלום באצור המאכל שמינין בו רוב מינין: הוה מציין מערתא (אחא) היה נכנס במערה ומד ארבה ורחבה וכמה מקום תפיסת הכוכין שבתוכה והיה יוצא חוץ על גבה מן הפתח ומכיון באיזה מקום מונחין הקברים בתוכה ומציין אותן מקום שלא יכנסו שם הכנים ויבולו טהרות מפני שבתוכה בוקעת ועולה ישאר מקום המערה שלא היו הקברים נכנסו מותר לעבור על גבה: דיצר בהאי עלמא ליכא. דאינו צריך להניח מפני שרה שלא יכנס: בדמות דיוקני. שדמותו של אברהם כדמות אדם הראשון: בדיקני עבמה. של אדם הראשון. אל הסתכל שבאדם בצלם של מעלה: אי"ו בנאה הוא בעינא ליכנס למערה שלו כשכיל לציין: אמרה לו בת קול אין את צריך כמות החיצונה שאברהם מונח בה כך מדה הפנימית של אדם לפי שאברהם האדם הגדול כאדם הראשון. ולמ"ד דמרת המכפלה שהיתה כפולה בית ועליה היו הכי קאמרו לר' בנאה כמדת העליונה ששם אברהם כך מדה התחתונה ששם אדם הראשון: דאדורי. שגוררין מן הבגדים: בסתרי. כרים וכסתות ומצעות עשויין מאורדין: באיסורא. דנות: אולא דביתוהו לבי מלכא אמרה להו עבדא הוי לי וכי: אמר להו זונקא. עבדא היינו בהמה ששחטו אותה ופסקו ראהו הפשיטו העור שלה ועשו ממנו נוד לשאוב בו מים מן הבור: הואיל והכיס כולי האי ליתב אבבא. דחצר המלך: באברלא. על גב השער.

מצייין מערתא. משום (ו) דקצר סתום טומאה נוקעת ועולה כדלמנר נכמה דוכתי וא"ת והא אין קצרי עובדי כוכבים מטמאים צהאל משום דאין קריון אדם^א ואפילו רבנן דפליגי אר' שמעון (בימות ספ.) ואמרי דמטמאים צהאל מ"מ נקצר שלפני הדיבור לא מרצה לה צמיר (דף נד.) אלא לענין נגיעה^ב או נקצר לרצות קצר שלפני הדיבור ומקרא דכתב גבי נגיעה מרצי לה התם יש לומר דלצדקה נקרא אדם דכתיב האדם הגדול וכן אדם הראשון ולהכי אין למעטס מקרא דאדם [וע"ע מוס' יצמות סא. ד"ה קרין]:

למדורה וקדרות מקיפות אותה מטה של תלמידי חכמים כיצד כל שאין תחתיה אלא סנדלין בימות החמה ומנעלין בימות הגשמים ושל עם הארץ דומה לאוצר בלוס: ר' בנאה הוה קא מציין מערתא כי מוא למערתא דאברהם אישכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא א"ל מאי קא עבד אברהם א"ל גאני בכנפה דשרה וקא מעיינא ליה ברישיה א"ל זיל אימא ליה בנאה קאי אבבא א"ל ליעול מידע ידיע דיצר בהאי עלמא ליכא עייל עיין ונפק כי מוא למערתא דאדם הראשון יצתה בת קול ואמרה נסתכלת בדמות דיוקני בדיוקני עצמה אל תסתכל הא בעינא לציוני מערתא כמדת החיצונה כך מדה הפנימית ולמ"ד (ו) שני בתים זו למעלה מזו כמדת עליונה כך מדה התחתונה א"ר בנאה נסתכלתי בשני עקיביו ודומים לשני גלגלי חמה הכל בפני שרה כקוף בפני אדם שרה בפני חוה כקוף בפני אדם חוה בפני אדם כקוף בפני אדם שכינה כקוף בפני אדם (ו) שופריה דרב כנאה (מעין שופריה דרב שופריה דרב) מעין שופריה דרבי אבהו שופריה דר' אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו שופריה דאדם הראשון ההוא אמגושא דהוה חטיט שכבי כי מוא אמערתא דרב טובי בר מתנה תפשיה (ו) בדיקניה אתא אביי א"ל במטותא מינך שבקיה לשנה אחריתי הדר אתא תפשיה בדיקניה אתא אביי לא שבקיה עד דאייתי מספרא וגויא לדיקניה ההוא דאמר להו חביתא דעפרא אחד בראי חביתא דגרמי אחד בראי חביתא (ז) דאודרא אחד בראי לא הוה ידעי מאי קאמר להו אתו לקמיה דרבי בנאה אמר להו אתו לבו ארעא אמרו ליה אין את לבו חיותא (ח) אין את לבו בסתרי אין אי הכי הכי קאמר לבו ההוא גברא דשמעה לדביתהו דקא אמרה לברתה אמאי לא צניעת באיסורא הך איתתא עשרה בני אית לה וליית לי מאבוך אלא חד כי שכבי אמר להו כל נכסי אחד ברא לא ידעי להי מניניהו אתו לקמיה דרבי בנאה אמר להו זילו *חבוטו קברא דאבוכון עד דקאי ומגלי לבו להי מנייכו שבקא אולו כולהו ההוא דבריה הוה לא אול אמר להו כולהו נכסי דהאי אולו אכלו קורצא בי מלכא אמרי איכא גברא חד ביהודאי ודקא מפיך ממונא מאנשי בלא סהדי ובלא (ט) מידי אתיוהו חבשוהו אולא דביתהו אמרה להו עבדא חד הוה לי פסקו לרישיה ופשטו למשכיה ואכלו בישוריה וקא מלו ביה מיא ומשקו ביה לחברייא ולא קא יהבי לי דמי ולא אגריה לא ידעי מאי קא אמרה להו אמרי ניתו לחכימא דיהודאי ולימא קריוהו לר' בנאה אמר להו זונקא אמרה לבו אמרי הואיל וחכים כולי האי ליתב אבבא ונידון דינא הוא דהוה כתיב באבולא כל דיין דמתקרי לדין לא שמיה דיין אמר להו אלא מעתה אתא איניש מעלמא ומזומין

החיצונה. שבה ג' אבות ואמהות קך מדה הפנימית. וכמאן דדריש מכפלה שני בתים זה לפנים מזה ופלוגמא דרב ושמואל היא כביד מעברין (עירובין דף נג.) : **כך מדה הסתומה.** ודי לך ציון עליונה: **בשני עקיביו של אדם הראשון נו'.** והאי דכתיב [ג'אשית ג] כי עפר אתה ואל עפר תשוב הא פרכין ליה במסכת שבת דפרק שואל (דף קג:) ומוקמינן לה ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים: **שופריה דר' אבהו מעין שופריה דיעקב.** ובהסוכר את הפועלים [ב"מ פד.] פריך וליחשוב נמי ר' יוחנן ומנני הדרת פנים לא הויל ליה: **אמגושא.** מכסף: **חטיט שכבי.** חופר המתים להפשיטם בגדיהם: **אחא אביי נו'.** בשביל שהיה העובד כוכבים אהוזה: **ההוא דאמר להו.** מלוא מתמת מיתה היה ומחלק נכסיו לצניו על פיו: **חביתא דעפרא.** אני מניח לאחד מבני. ודך חמיה אמר שלא יצינו הכל שהוא עשיר ובעל נכסים: **חביתא דגרמי.** חבית מלא עגמות: **אודרא.** אוס לנו ארעא. נשחיה לכל קרקע מאכזיב דלס כן היינו חביתא דעפרא. והבשמות שיש בהן עגמות זהו חביתא דגרמי: **בוספרי.** כל מיני נגדים עשויין ממוכין: **לחד ברא.** לאחד מבני אותו שיצרכו בית דין: **חבוטו.** הכו הכאות על קצרו. ולנסותן נתכוין שאותן שהן ממוריס הן עזי פנים וילכו לחבוט: **אמר להו כולהו נכסי דהאי.** שלא רצה לחבוט על קצרו של אציו שזה הוא הננוע שבכס ומסתבירא דלוח אהב יותר. ויפה דן רבי בנאה דלא שייך כהא אלא שודא דדייני והיינו שודא שלא רצה לחבוט והכי נמי אמרינן גבי ההוא דלמנר נכסי לטוביה נו' (במנחות דף פה:): **אולו.** משעה האחין: **אכלו ביה קורלא.** הלשינו עליו: **אולא דביסהו.** דרבי בנאה לנעוק אל בית המלך בלשון חכמה כדי שלא יצינו הם אלא על ידי צעלה: **ואכלו בישריה.** של עבד: **וקמנו ביה מיא.** שאזכיס את מים שזערו ומשקו ביה בעורו לחברייא לצני השיעה: **תחמיא דיהודאי.** לרבי בנאה: **וזונקא.** נוד של עור. וכך אמרה תיש הוה לי וגזלוהו ממני ושחטוהו ואלכו את הבשר וזני העור עשו מנתו דגרמי: **אויס ליה שותין זו:** באבולא. על דלמות השער היה כחוב כדי שילמדו משם בני אדם: **כל דיין.** ההימנה לדון ומני העיר וזימנין דמיתקרי לדינא שמובעין אותו לדין על ממון שמובעין ממנו: **לא שמיה דיין.** ופסול לדון דכיון דלוחי בצע הוא יקבל שודא:

ומזומין

למדורה. שמוקפת קדירות והאש באמצע. אף כאן המטה והלחם באמצע והקערות סביב: **כל שאין סתומה נו'.** דלמרינן בפסחים (דף ק"ג.) אובלין תחת המטה אפי' מנחפין ככלי כדול רוח רעה שורה עליהן: דרך לנעול מנעלין צימות החמה וסנדלים צימות הגשמים בשביל הטיט: **אלא סנדלים צימות החמה.** שמיניחם שם עד ימות הגשמים שיצטרך להם: **לאולר צלום.** צסמ"ך כמו עיסה צלוסה: **במסכת שבת דפרק כלל גדול בלוס:** עיסה מעורבת ממינין הרבה וכן אולר צלום (גיטין דף סו.) מינין הרבה מעורבין צמוכה צימד וכן מיטת עם הארץ כל דבר מניחין תחת מטתן אובלין וכלים: **רבי בנאה.** אדם גדול וחשוב היה לפיכך ניתן לו רשות ליכנס בקברי לדיקים אצל אחר לא כדלמנר^א (וחלין דף ז'): גדולים לדיקים צמיתתן יותר מצחיייהו והיה נכנס צמערות ומודד מדה ארכן מצפנים ואח"כ מודד מצחון כנגדו ועשה שם ציון סיד כדי להכיר מקום הטומאה ולא יציאו טהרות דרך כאן שלא יחלה על הקבר: **אשכחיה לאליעזר.** דתנינן במסכת דרך ארץ (ל) דשצנה לדיקים קיימין שלא מתו וקא חשיב בהדייהו אליעזר עבד אברהם: **בנפשה.** בין זרועותיה: **א"ל רבי בנאה לאליעזר:** זיל אימא ליה. לאברהם: **בנאה קאי אבבא.** ותן לו רשות ליכנס אמר ליה ליעול דאין כאן חופלא דלוגיניה לאנישה בנפשה דשרה: **דמינע ידיע דילר הרע בנאה עלמא ליכא.** ולא ריכנא לאצטנועי מיניה: **ה"ג על עיין ונפיק.** נכנס ר' בנאה ונקטכל מדה אורח המערה ואלא ואח"כ ציין מנחון: **למערתא דאדם הראשון.** כדדרשנין בעירובין (דף נג.) ממרא קרית ארבע^א א"ר ינחק קרית ארבע זוגות אלס ותוה אברהם ושרה ינחק ורבעה יעקב ולאה: **בדמות דיוקני.** יעקב דלמרינן צסמוך שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון: **בדיוקני עגמה.** דהיינו אדם הראשון דכתיב ביה (בראשית א) צלנס אלהים צרא אותו: **הא בעינא לליון.** מנחון ולפיקן קרין אפי' למדוד תחלה מצפנים: **כמדה**

הגהות הב"ח
(א) גבי' דרב טובי בר מתנה תפשיה אחא אביי א"ל ומיתב בדיקניה מתקן: (ב) שם אחא לנו חימה א"ל אין את לבו כמתקני א"ל אין: (ג) שם בנא סהדי ונלא ראה אמריה: (ד) תוס' דקא מנחין מערתא משום דקא סבר טומאה רצוצה נוקעת ועולה:

מוסף רש"י
כל שאין תחתיה אלא סנדלין בימות החמה נו'. על צנל הציט שמתנס שם, כשהוא נא נכנס וליס חוץ מנעלו וזמנן תחת מטתו, ככל לתת תחמה דכריס אחרים גבלי הוא לו, שמנגיל בני הציט לשם (תוכה כא). שני בתים. הו' כן (שנברין ג.). שופריה. היסורני תלמי וקיוני עור פניו (ב"מ פד.) וע"י ח"י כחובות יו).

מוסף תוספות
א. ואמאי מסיים מערתא דבני נח. ומציין. וכל שהיה קודם הייבוב קודם עבוד תורה בין של עובדי כוכבים בין של ישראל קרי ליה קבר בין נח. רשי טור נד. ב. ובפ"ק דמ"ק (ה). אמרינן דאין מניינים על דבר שאינו מטמא באהל. מוס' טור נד.

(א) עירובין נג., (ב) צ"מ סד., (ג) ס"א ל"ג, (ד) וני הערוך לדורא פ"י ט"ה, (ה) ד"ה וטע"א פ"ה, (ו) ג'אשית לה.

גליון הש"ס
בפרא חבוטו קירבא. עיין אלה רבה א"ת סימן תקס"א ס"ק ע"ו:

הגהות הב"ח
(א) גבי' דרב טובי בר מתנה תפשיה אחא אביי א"ל ומיתב בדיקניה מתקן: (ב) שם אחא לנו חימה א"ל אין את לבו כמתקני א"ל אין: (ג) שם בנא סהדי ונלא ראה אמריה: (ד) תוס' דקא מנחין מערתא משום דקא סבר טומאה רצוצה נוקעת ועולה:

מוסף רש"י
כל שאין תחתיה אלא סנדלין בימות החמה נו'. על צנל הציט שמתנס שם, כשהוא נא נכנס וליס חוץ מנעלו וזמנן תחת מטתו, ככל לתת תחמה דכריס אחרים גבלי הוא לו, שמנגיל בני הציט לשם (תוכה כא). שני בתים. הו' כן (שנברין ג.). שופריה. היסורני תלמי וקיוני עור פניו (ב"מ פד.) וע"י ח"י כחובות יו).

מוסף תוספות
א. ואמאי מסיים מערתא דבני נח. ומציין. וכל שהיה קודם הייבוב קודם עבוד תורה בין של עובדי כוכבים בין של ישראל קרי ליה קבר בין נח. רשי טור נד. ב. ובפ"ק דמ"ק (ה). אמרינן דאין מניינים על דבר שאינו מטמא באהל. מוס' טור נד.